

לפני 25 שנה

גיליון "העולם הזה" שראה אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק הקדיש כתבת-חקירה לגורמים שהביאו לסגירת שערי הטכניון בעיקבות מישאל שנקרר בין הסטודנטים, שהחליטו לשבות ביגלל שבריהלמוד הנכונה (200 ל"ו) והמחסור בעזרי לימוד. כתבה נוספת, תחת הכותרת, "כיצד מנכא החזאי", תיארה את האופן שבו נקבעת תחזית מזג-האוויר, תוך ציטוט מדברי מנכא מזג-האוויר, אך איש אינו עושה משהו בעניין זה".

השבוע לפני 25 שנה, פירסם "העולם הזה" כתבה נרחבת,

הקואליציה דוחה את מ"פ * תלמידי תיכון נגד השוק השחור

* קטלוג הגרפומנים * ניסים אלוני מתגלה *

מיפלגות

הכלה העליזה

כבר קרה בהיסטוריה שכלה עמדה מתחת לחופה וחיתכה לשווא לחתן, שבשוש להר פיע בשעה היעודה. אולם כימעט יחיד במינו המיקרה שכלה לבשה בגדי-כלולות, נסעה למישר הרבנות והטרידה את העובדים והשבים בהצעות גישואין. מיקרה זה קרה השבוע. הכלה היתה מיפלגת הפועלים המאוחדת (מ"פ). החור פה היתה הקואליציה הממשלתית. משך שנים הוכיחה מ"פ את כוונותיה הפושרות ואת טיפשותה המדהימה של ממשלה זו. קולה נשאר כקול קורא במידבר. ללא קשיים. במרוצת הזמן עלה על דעת המיפלגה שקשה לשבת במידבר, בייחוד שעה שרוב שאר המיפלגות מרוות את צמאונן בנאתי-המידבר הממשלתית. אומנם, לא היתה כל תיקווה להוציא את מ"פ מידי שותפיה. לכן גייסה את כל הכוחות כדי להיכנס אף היא לשותפות. יחד עם הציונים הכלליים (כיום: המ"פ למה הליברליזם).

הסיסמה היתה מכובדת: "שילטון מ"פ לגות הפועלים". אולם מאחר שמ"פ היתה רק המיפלגה השלישית בגודלה, אילו ניכנס לממשלה, ולא היו לה שום סיכויים לקבל יותר מאשר משרד אחד או שניים, וגם אלה פחותי חשיבות, היתה זו סיסמה מטעה. לפי מונחי מ"פ, היה נכון יותר לקרוא לשותפות המוצעת "שילטון הריאקציה המתקדמת".

המחזה כולו יכול היה להיות משעשע, לולא הוכיח מחדש את העובדה שאין הר דימוקרטיה הישראלית בנויה על קוטביות אמיתית של ממשלה ואופוזיציה. המאפשרת להמונים בחירה. היא בנויה במקום זה על אגודות מיפלגתיות היכולות להתחבר או להיפרד כרצונן. ללא קשיים אידיאולוגיים.

השוק השחור

20 דקות

מילחמה בספסרות

בשעה 10.40 מדי בוקר יוצאים תלמידי

גימנסיה הרצליה להפסקה של 20 דקות. הם פונים לשדרות רוטשילד, שם מחכים להם כבר הקיוסקים ומוכרי הכעלים, שי אצלם יש לרוב התלמידים חשבון קבוע. בזמן האחרון השתנה המינהג במיקצת, לפחות אצל תלמידי השמינית. הם עובדים על-פני הקיוסקים בחיפזון, ניכנסים לשדרה עצמה. כעבור כמה רגעים נשיר מעות צעקות בעיברית ואידיש, צחוק ושריית קות, וקבוצות של אנשים נושאי תיקי עור עוזבים את המקום בהתמרמרות: "לא נותנים לנו לחיות! לנו לאמא! מה אתה עושים כאן?"

קאסא, בריק, שרוב. מה זמן רב הבחינו התלמידים, בשעת שתיית המיץ ואכילת הכעלים, בקבוצות אנשים מבוגרים שהלכו אנה ואנה בשדרה, שוחחו ביניהם באידיש שוטפת. "זהו השוק השחור!" אמר אחד מהחבריה. "וכך הוא נראה?" התפלא השני. "השכתי שהוא באמת צריך להיות שחור".

הילדים ניכנסו לשדרה, התיישבו על אחד הספסלים. שוחחו על שיעוריהם והאזינו נו תוך כדי כך לשיחות מסביב. לא היתה זו אידיש רגילה. מפעם לפעם נשמעו המילים קאסא, בריק, שלום. הילדים למדו לפענח את השפה המיסטורית. אחרי כמה שבועות הם הבינו שקאסא, פירושו קופה, בריק פירושו מבקש ושלוש מסתכם ב-100 מסבעות זהב.

הם רצו לראות גם את הזהב בעיניהם, אך לא הצליחו. בבורסה הבלתי-רשמית נקבעו המכירות והקניות בעליפה והסחור. רה עצמה נמסרה במקומות אחרים. היכן? לא היה להם כל מושג.

"כאן לא חזר!" בישיבת הכיתה הוחלט פה אחד: לפזר את הבורסה! בהפיסקה הקרובה ביותר יצאה כל הכיתה לשדרות רוטשילד, קיפה את הבורסה בי צעקות: "לכו לעבוד!" "כאן לא חזר!" לארץ! תגובת הבורסה לא היתה מבוהלת ביותר. מחיר המניות לא התמוטט. ובמיד קום זאת קיבלו התלמידים תשובה ניצחת: "לכן ללמוד אלף-בית!" "אם לא תסתלי קו, נגיש תלונה להנהלת בית-הספר!" אחרי רים הבטיחו להביא למחרת את בניהם, כדי לערוך קרב של ממש עם התלמידים המתנפלים.

המישטרה ניסתה לפזר אותם, אך לא הצליחה. אמר אחד מהתלמידים, בחור גבוה בעל בלורית פרועה, "הם אומרים שהם רק מטילי-ואין חוק נגד טיולים בשדרה". ואנחנו חושבים, התערב תל-

מיד שני, בעל התחלה צנועה של שפם, "שהאזרחים צריכים לפזר אותם. אם הי מישטרה חסרת-אונים!"

ההישג הממשי עד כה: בשעה 10.40 בכל בוקר מכרין על הפסקה לא רק הפעמון הישן של גימנסיה הרצליה — באותה שעה שובתת 20- רגע גם בורסת הזהב בשדרות רוטשילד.

ספרות

מ' ומ' בגרפומניה

השבוע שוב הצדיק, לדעת רבים, יעקוב דויד אברמסקי את התואר שהעניק לו פעם איש הנר, ר' בנימין: פגע רע. הרבים היו 160 סופרים ועורכים שניכללו ברשימה כלי-ארצית של הגרפומנים החיים בישראל, שהודפסה על 12 עמודי סטנסיל והופיעה על-ידי אברמסקי למעוניינים (ובעיקר: אישי הספירות הכלולים ברשימת הגנועים בכתבות).

אברמסקי, המוחק בקי בספירות העיברית, והידוע במסותיו הספרותיות וכמתרגם למסד ביאליק הברדר, לא נטל על עצמו את עול הביקורת ללא הכנה מוקדמת. הכנה זאת התבטאה ב-500 כרכי הסיפורות אותם הוא קורא בממוצע לשנה, ואלפי פני כתיבה-העיתון והספרים העובדים תחת ידיו כממייין ספרים בספריה הלאומית בי ירושלים.

השקף הרחב. למעשה מוחזקים רק חיים (יעיש) הזו ושיי (הכנסת כלה) עגנון כיוצרים של ממש. אברמסקי מקיף את רוב אישי הספירות העיברית החיים בי שלוש מחלקות — מאלה "המרוכבים בכמור" הם והמנוסים באיכותם" כציר ישראל במוסקבה, ד"ר שמואל (רשמי מסט) אל-ישיב, ויהושע (עיר קסומה) ברייטש, עורכי הספרות של הארץ, ד"ר יעקוב (מו"ש) הורוביץ, דרך "גרפומנים לעת מצוא, עתים סופרים ועתים גרפומנים" כשרה-חנינון וההיסטוריון בניציון (מקורות לתולדות ישראל) דינור ודויד (ביער ב"חדרה) שמעוני ועד לאריות שבחבורה, "שהיו פעם יוצרים, והפכו כעת לגרפומנים": התמישייה אורי צבי גרינברג, יעקוב (פאט שדה) פיקמן, פרופ' יוסף קלאוזנר, אברהם שלונסקי וזלמן שניאור.

כמוכן, שאין זה הכל. מצטער אברמסקי בעצמו במבוא: "זה השער גרפומנים יבואו בו והוא גדול ורחב ידיים, אבל אינו גדול כגודל הגרפומנים הפרים ורבים ותימלא הארץ אותם". בכל זאת מצליחה הרשימה לא לדלג על רוב אנשי הספירות הצעירה משלמה (שלושה חיצים) טנאי ועד לפימונאי חיים חפר.

הרשימה גם אינה נושאת פנים. לא איש הסור השביעי נתן אלתרמן ולא הר ביוגרף של דויד בן-גוריון ברכה (אחד בדורו) חסס, אשת ציר ישראל בבורמה (דויד הכהן). נעדרים, לייתר שלמות מציון אברמסקי: "אין משוא פנים, אפילו נשיא בעמו לא הוצאתי מן הכלל". הכוונה: יצחק בן-צבי, שזכה השבוע בפרס-ביאליק עבור ספרו האחרון נידחי ישראל.

"אתה בעצמך..." התגובות הראשוניות לא אחרו לבוא. אחד מניפגעי הרשימה מה שיגר לאברמסקי אגירת נת חמש מ"ל לים: "אתה בעצמך גרפומן נבל ואידיוט". אברמסקי, בעל חוש ההומור, הציע לשלוח לשגר אליו גם את תמונתו, ואז יכללנה באלבום הכלי-ארצי של הגרפומנים.

* שם העט בו חתם על טור שבועי של ביקורת, ראשי-תיבות של משמיע ושומע.

"העולם הזה" 844

תאריך: 24.12.53

למעשה תוכניותיו של ממייין הספרים המבקר רציניות יותר: מלבד הבטחה כי "המהדורות הבאות תהיינה מושלמות ומתורגמות", החליט אברמסקי להכין ליקוט קטן עים ניבחרים מכתבי אישי הספירות שזכו להיכלל ברשימה. הילקוט ישמש, כמובן, להוכחת צידקת הכללתם ברשימה הכל-אמצית של הגרפומנים החיים בישראל.

תיאטרון

אנחנו בתנ"ך

ירבעם בן-נבט, האפרתי עז הרוח, שי העז למרוד בשלמה המלך, לברוח מפניו, לשוב כעבור 10 שנים, ולקרוע עשרה שבטים מן התריסר העגול של רחבעם בנו נבחר באכזר מכל המלך לשמש כי בבאות הנוער העיברי בן-דורו.

ירבעם (נחום בוכמן) של נסים אלוני הוא גבר בגיל העמידה ש-10 שנות גלותו במצרים, מעודנת התרבות, ריכזו אותו במידה רבה, ציננו את קנאתו ולאומיותו, החלישו בו את הכוח לשנוא. שוב אין הוא המורד הנלהב מלפני 10 שנים שהרים ידו במלך. הוא אומנם שואף לתקן את העוול שנעשה לעם על-ידי שלמה. אולם הוא גבור, עייף, ירבעם העייף מהסס, נשי אר על פרשת-דרכים אחרי שפגש את אהור נפש שהפיתה בו בתחילה את אש המרד, הסירה את תמיכתה ממנו.

בשפה יפה, גרופים, רעיון החזרת הצופה לתקופת התנ"ך, לראות בה את דורנו המתלבט, היה מעניין. שפתו של אלוני, שפת התנ"ך, היא עשירה, עסי סית, אפילו הגידופים שבה, נחום בוכמן יכונב כירבעם. קול רועם וגלגול עייניים עדיין אינם תופסים מקום מישחק. פינקל היה רחבעם נהדר, טובה פרדו הור כיחה כישרון רב כאשת אהבים חמת מזג. המסיקה של בניציון אורגד גיבלעה ברעש המדברים. התלבטות היו מרהיבות.

אנשים

עם התיישבו בשדה-בוקר, מילא דויד בן-גוריון את התיקיות שיעסוק, בין השאר, בעבודה סיפרותית, אותה התי חיל במיכתב למערכת הארץ, שגם הוא, כמו מיכתב קודם למערכת דבר השבוע, ביקש לתקן שגיאות שחלו בעיתון בקשר לסופר האהוב עליו ביותר, אפלטון. לי פעולה סיפרותית זו יהיה המשך רחב יותר כשיתפרסם בדבר, ביום השישי הקרוב, מאמר ארוך שנכתב על-ידי בן-גוריון בי שדה-בוקר והדן בחיבתו מס' 2, ברון שפינוזה, שלדעת בן-גוריון נעשה לו עוול חמור בהטלת תחרם היהודי עליו בשעתו. רמו לתוכן מאמרו נמצא בשמו: לתקן המעוות.

התבדת שחקן תאהל הצעיר ומחבר המחזות יורם מלמור בשיחה על ההתי גפלות על עורכי העולם הזה: "איוז ניב זות! לשבור לאדם את אצבעות ידו הר מינית, שהוא כה זקוק לה בעבודתו. אילו לפחות חסו על אורי אבנרי והיכו אותו על הראש!"

חללי גבול הדמים

בבית-גוברין, נירצחו בדם קר, שני חיילי נח"ל צעירים, אבנר ספיה וגבריאל ואדל. הם היו קורבנות של חבורות מסתננים שהצליחו לחדור לישראל.